

Тылчааннын ооньюохха - тылбытын сайынархха

**(О5олорого аналлаах тыл хамсанар дьобурун, былчыннарын
сайынарар кылгас тематической хоһоонор)**

Автор: Логопед Сокольникова А. С.

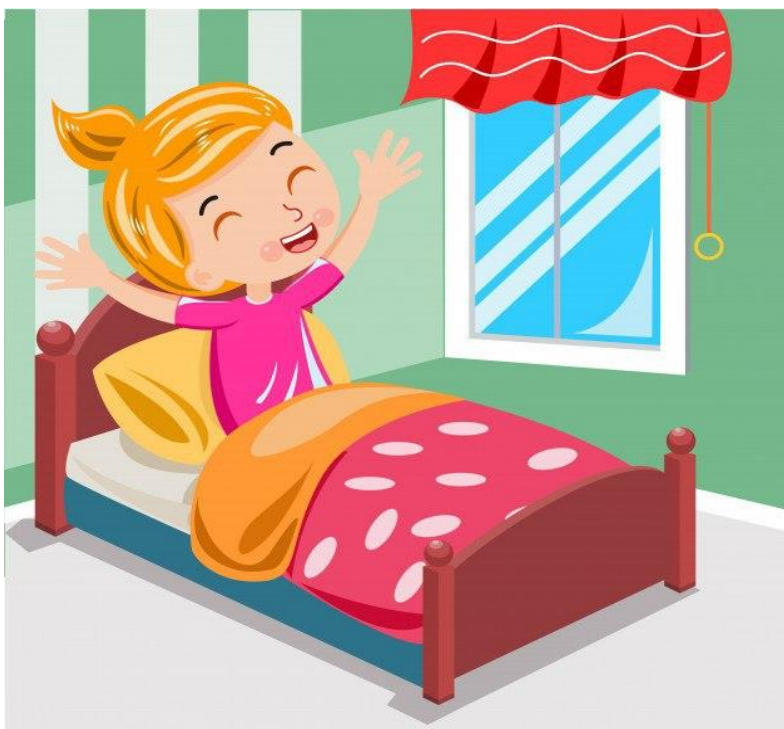
«Тылчаан сарсыардаанны тубуктэрэ»

Кун уеһэ ойдо (*тылбытын уеһээ кетеҕебут*)

Тылчаан утуйан турда (*тылбытын иннибит диэкки тардабыт*)

Куну уерэ керустэ (*тииспитин кердереҥ мичээрдиибит*)

Оронтон ыстанан тустэ. (*тылбытын аллараа диэкки тардабыт*)

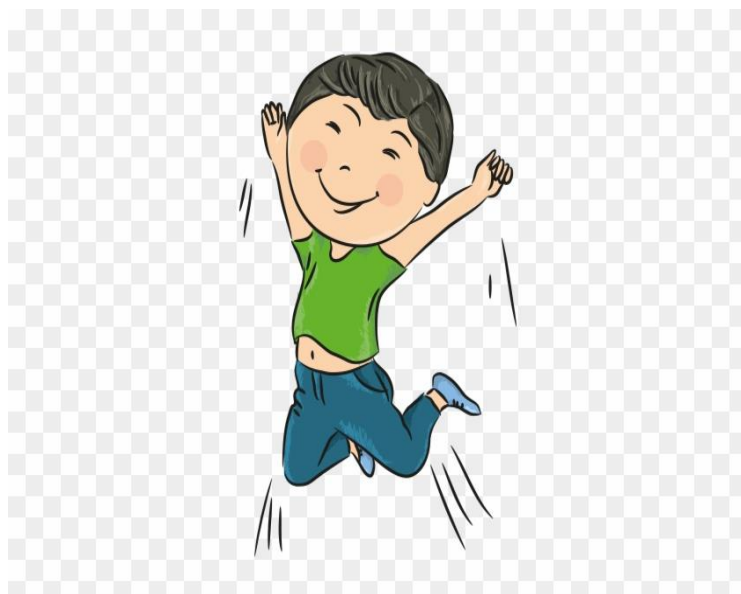
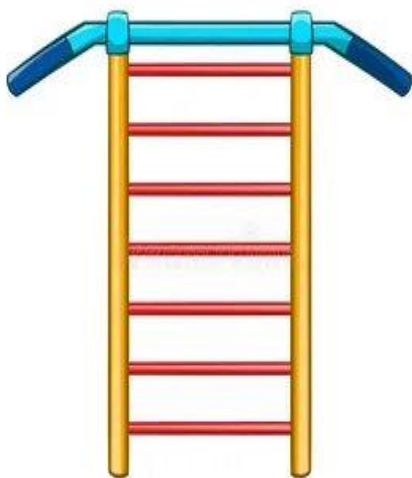
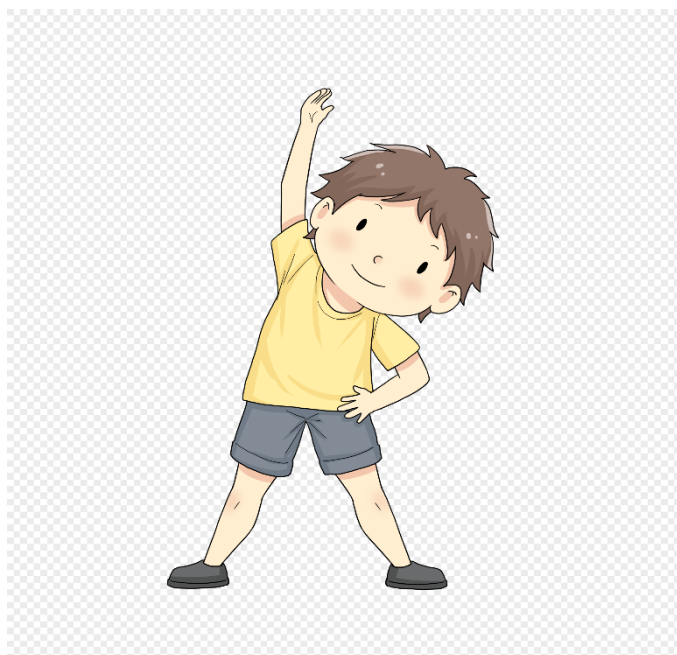
«Сэрээккэ»

Сарсыарда сэрээккэттэн саҕаланна

Тылчаан туран хамсанна

Уна-ханас дайбанна (мичээрдиибит, айахпытын атабыт, тылбытынан уна, ханас кулгаахтарбытыгар тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыбыт)

Чэпчэкирик ыстанна (мичээрдиибит, айахпытын атабыт, тылбытынан уһуһа-аллара, тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыбыт)

«Куоска уут иһэр»

Мурзик тылчаан тула суурдэ (*тылбытын тииспит уонна уоспут икки ардынан анһан, текунуччу хамсатабыт*)

Аһаары уердэ-кетте (*тииспитин кердерен мичээрдиибит*)

Тылчаан миискэ5э уут кутта (*кэтит, «чааскы» курдук быһыылаах тылбытын муннубут диэкки тардабыт*)

Мурзигын уутунэн аһатта (*«чааскы» курдук быһыылаах тылбытынан куоска уут иһэрин кердеребут*)

Тылчаан туран танынна

Ыраастык суунна-сотунна (*кэтит тылбытын уоспутугар ууран тегуруччу хамсатабыт, хайысхатын уларытабыт*)

Ийэтэ остуолга ынырда

Тылчаан аһаары олордо.

Ийэтэ тиэстэ мэһийбит (*мичээрдиибит, кэтит тылбытын тииспитинэн ытырталыбыт – та-та-та..., уоспутунан тылбытын таптайабыт – ня-ня-ня..., тылбытын ытыран иннин-кэннин диэки аалабыт*)

Минньигэс алаады буһарбыт (*мичээрдиибит, кэтит тылбытын аллара уоспутугар ууран 5-10 секунда хамсаппакка тутабыт*)

Куорчэхтээх алаады минньигэс! (*Мичээрдиибит, кэтит тылбытынан уеһэ уоспутун салбанабыт*)

Саахардаах чэй эриэккэс! (*кэтит, «чааскы» курдук быһыылаах тылбытын муннубут диэки тардабыт*)

Тылчаан аһаан буттэ (*тииспитин кердерен мичээрдиибит*)

Олопостон тюстэ (*тылбытын аллара тардабыт*)

Салфетканнан сотунна (*уостарбытын кэтит тылбытынан эргиччи сотобут*)

Тийһин ыраастык суунна (*аллараа, уеһэ тиистэрбитин тылбытынан сотобут*)

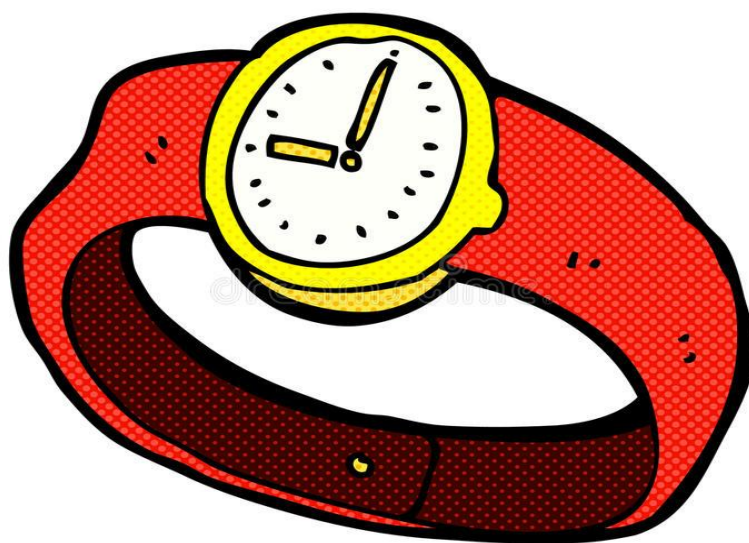

Тылчаан маанытык танынна

Баттабын нылбаччы тараанна (*мичээрдиибит, кэтит тылбытын ытырабыт, тиистэрбит икки ардынан иннин-кэннин диэки аалабыт*)

Бэгэчигэр чаһы кэттэ (*мичээрдиибит, аяхпытын атабыт, тылбытынан уна, ханас кулгаахтарбытыгар тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыыбыт*)

Таһырдыа оонньоу тэбиннэ. (*тылбытын иннин диэки тардабыт*)

«Тылчаан кердеех тугэннэрэ»

«Хачыал»

Тылчаан олбуорга табыста (*тиистэрбитин кердерен мичээрдшибит*)

Дьиэтин аанын кини сапта (*аһаҕас айахпытын нымиччи сабабыт, 5-6 тегул хатылыбыт*)

Тылчаан тургэн эр бэрдэ

Бастаан хачыаллыы элээрдэ (*мичээрдшибит, айахпытын киэнник атабыт тылбыт тебетун уеһээ-аллараа тиистэрбит кэннигэр даһайабыт, 4-5 тегул хатылыбыт*).

«Футбол»

Хачыалыттан хал буолан

Сууруен-кетуен санаата

Уна-ханас салайан

Мээчик тэбэ оонньоото (*айахпытын сабабыт, тылбыт тебетунэн иэдэспитин уна-ханас анньабыт, иэдэспит кэннигэр «мээчиги текунутэбит»*)

«Массына»

Массыната кыһыл еннеех

Тургэн туерт келеһелеех

Мотуорун бэрэбиэркэлээтэ

«Дын-дын-дын» диэн бэрлээтэ. (Мичээрдиибит, айахпытын киэнник атабыт, тылбытын тиистэрбит уһа кетеҕебут, тылбыт тебетунэн уһа тиистэрбит кэннигэр «дын-дын-дын» диэн тонсуйабыт. Бастаан бытааннык, онтон тургэтиибит. 5-10 секунда кэмигэр хатылыыбыт)

«Хормуоска»

Хормуоскаба оонньоото

Тимэхтэрин бэрийдэ

Уу-чуумпуну аймаата

Тула ырыа ньиргийдэ (мичээрдиибит, тылбытын таналайбытыгар сыһыарабыт. Тылбытын араарбакка сынаахнытын аллараа тардабыт, тылбытын сыбарыппакка аяхнытын сабабыт уонна эмиэ куускэ атабыт. 4-5 тегул хатылыбыт).

«Парус»

Парустаах лодканы килийдээтэ (*мичээрдиибит, айахпытын киэнник атабыт, тылбыт тебетун уеһэ тиистэрбит кэннигэр анһан 8-10 дылы хамсаппакка тутабыт*)

Кылбаччы кырааскалаата. (*мичээрдиибит, айахпытын атабыт, тылбытын уеһэ кетебен таналайбытын иннин-кэннин диэки имэрийэбит*)

Ыраас ууну оймоото

Моряк буола оонньоото.

«Тэллэй»

Тылчаан тэллэйдьит буолла

Бэртээхэй тэллэй булла

Тэллэйэ биир атахтаах

Сэлээпэтэ арыылаах (*мичээрдиибит, айахнытын атабыт, тылбытын маналайбытыгар сыһыарабыт. Айахнытын саппаппыт!*)

«Тылчаан доботторо»

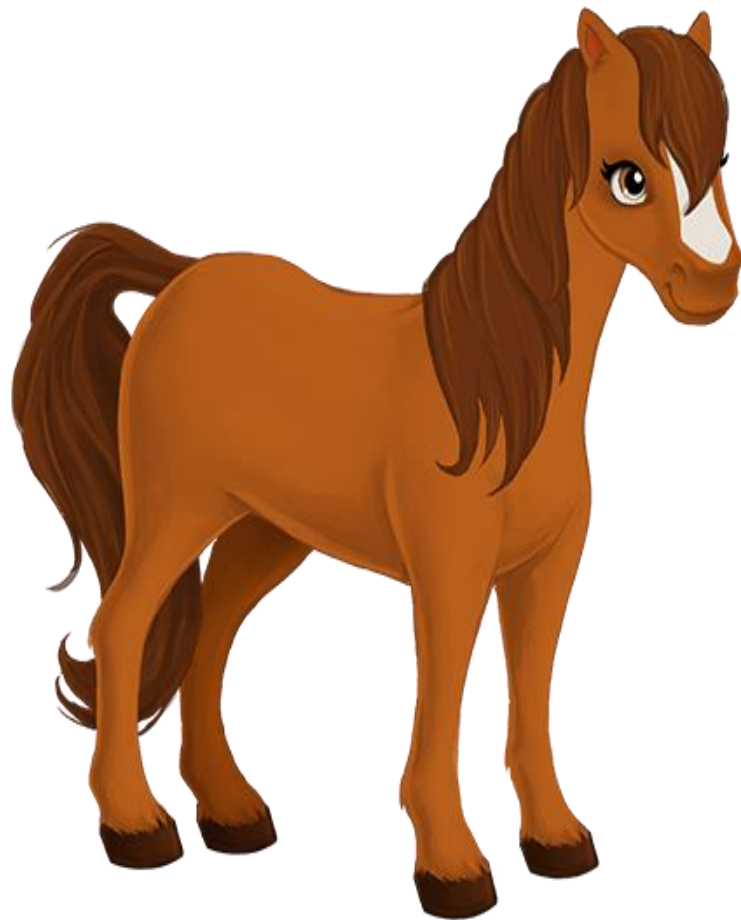
«Ат»

Ат туйабынан табыяр

Тылчааны ооньюу ынырар

Кини - Тылчаан атаһа

*Аты миинэр абата (мичээрдиибит, аяхпытын кизник атабыт,
тылбытын таналайбытыгар сыһыара-сыһыара араарабыт)*

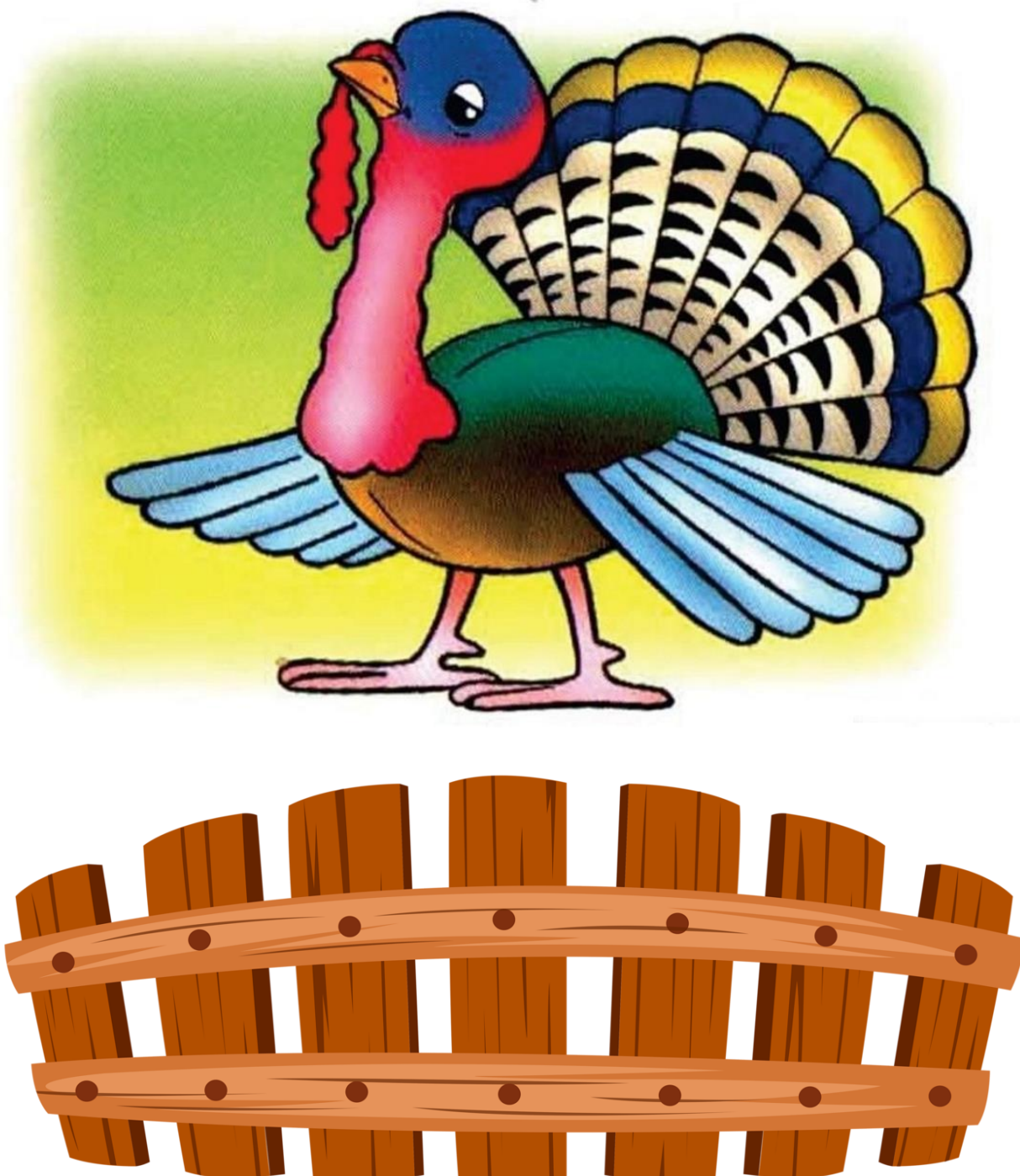
«Индюк»

Улахамсык индюк

Кыыһырбыт курдук

Куллугураан санарда

Олбуор устун хаамта (мичээрдиибит, айахнытын атабыт, тылбытын уеһээ уоспутугар дабайан иннин-кэннин диэкки «бл-бл-бл» диэн хамсатабыт)

«Баба»

Быччайбыт харахчаан

Ырбайбыт аяхчаан

Кыра куех атасчаан

Инчэ5эй ба5ачаан (*тиистэрбитин ыпсаран мичээрдиибит, 5-10 аа5абыт, 3-4 тегул хатылыыбыт*)

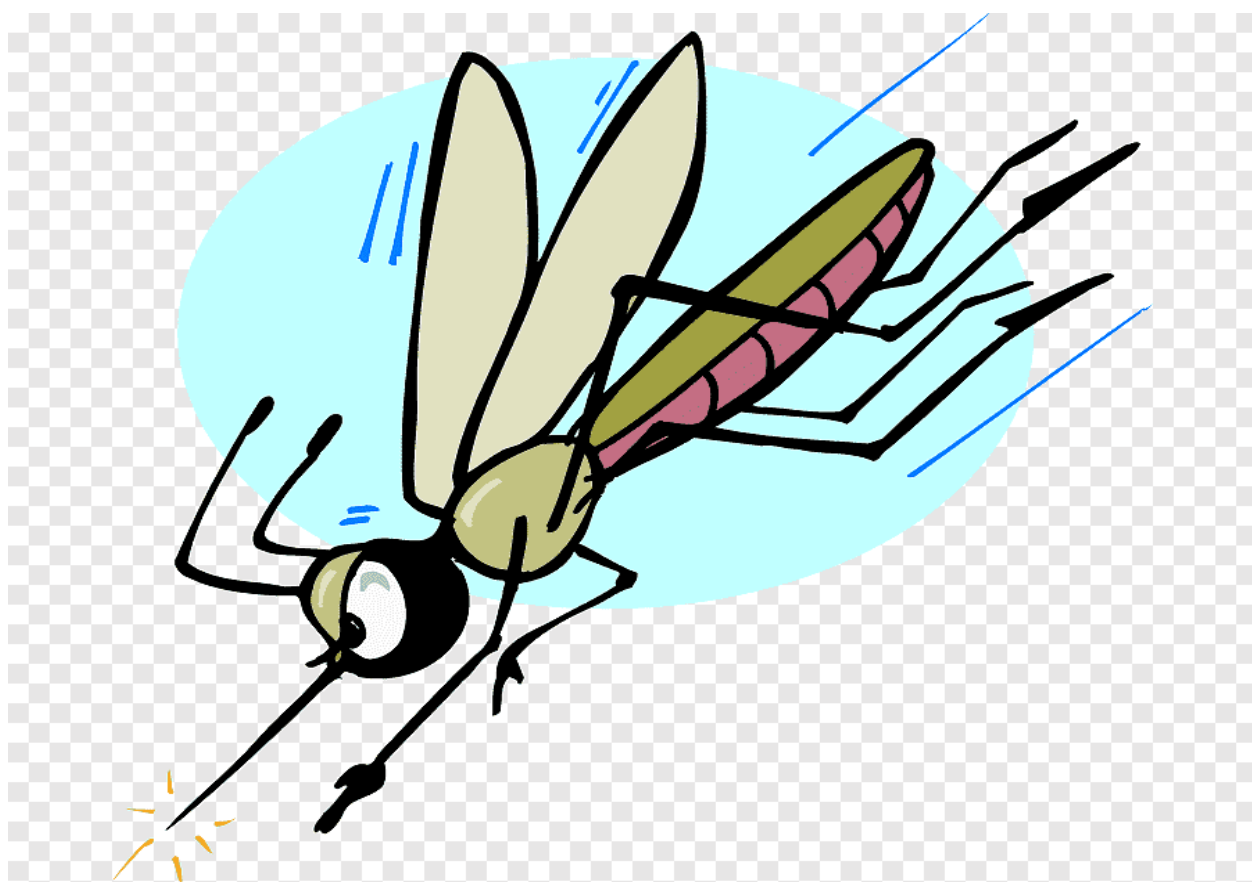
«Кумаар»

Кумаар ба5аттан куттанар

Окко-маска сыбанар

Кумаар тумса сытыы

Ытыраары дыгыныыр (*мичээрдиибит, аяхпытын киэнник атабыт, тылбытын ере кете5ен уеһэ тиистэрбит кэннигэр эрчимнээхтик анһан «дззззз» диэн уһуннук, 10-15 секунда санарабыт*).

«Тонсобой»

Тонсобой мутукка олорор

Тумсунан кендейу тонсуйар

Уену-кейууру, дьэ, булар

Тюргэнник, бэргэнник тобулар (мичээрдиибит, аяхнытын атабыт, тылбытын уеһэ кетеҕебут. Тылбыт уһугун уеһэ тииспит кэннигэр «д-д-д...» диэн куускэ «охсобут». 10-20 секунда бастаан бытааннык, кэлин тургэтиибит. Тылбыт тебете эрэ хамсыырын умнубаппыт!).

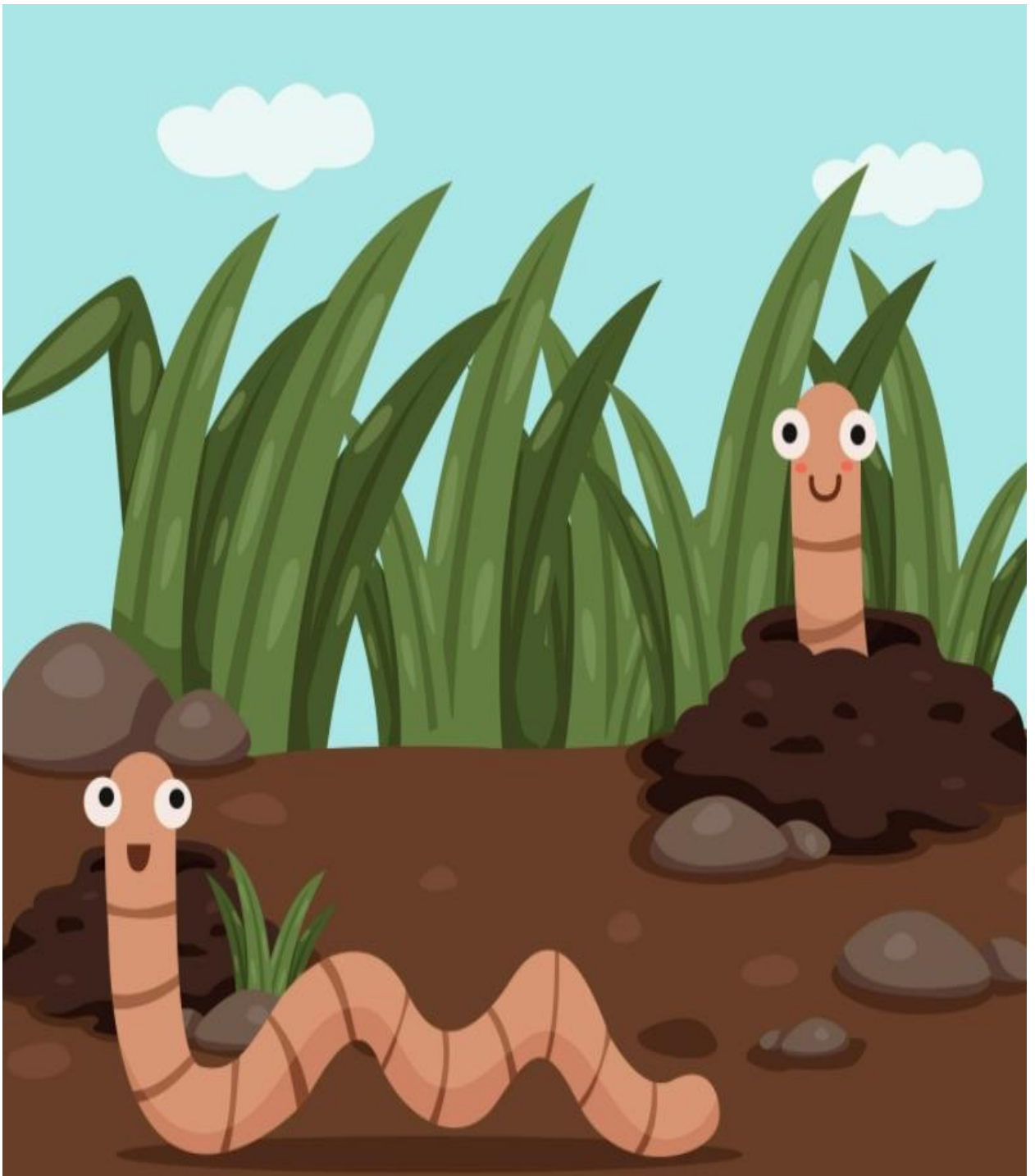
«Чиэрбэ»

Тонсобойтон куттанан

Чиэрбэ аа-дьюо сэрэнэн

Хороонуттан быкта

Эмиэ теттеру саста (*мичээрдиибит, аяхнытын атабыт, синньигэс тылбытын иннин диэки таһаарабыт-кистиибит*)

«Дьюос»

Дьюос суурэн битигиниир (*тылбытын тиистэрбит уонна уостарбын икки ардынан анньан тегуруччу хамсатабыт. Айахпыт сабыылаах!*)

Ииннэлээхпин диэн киһиргиир

Сибэккини сытырбалыыр (*муннубутунан салгыны эбурийэбит*)

Кэрэтиттэн дыктиргиир (*тыыммытын таһаарар кэммитигэр «кэрэтин!» диибит*)

